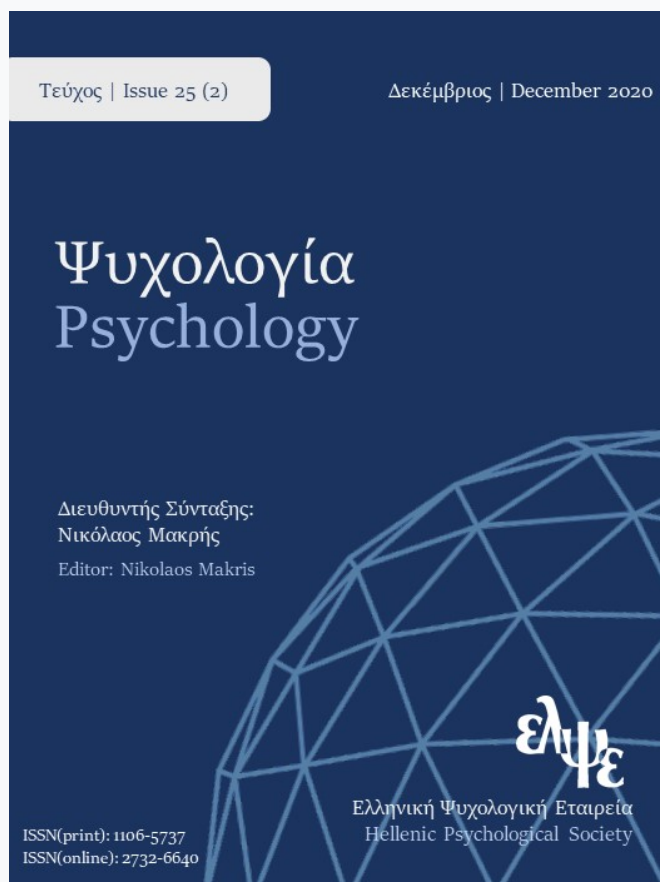

Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 25, No 2 (2020)

Special Section: Contemporary Issues in Neuropsychology

Discussion

Argyris Karapetsas

doi: [10.12681/psy_hps.25799](https://doi.org/10.12681/psy_hps.25799)

Copyright © 2020, Αργύρης Καραπέτσας

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Karapetsas, A. (2020). Discussion. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 25(2), 73–75. https://doi.org/10.12681/psy_hps.25799

ΣΥΖΗΤΗΣΗ | DISCUSSION

Συζήτηση

Αργύρης Β. ΚΑΡΑΠΕΤΣΑΣ¹¹Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Εργαστήριο Νευροψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Αργύρης Β. Καραπέτσας,
Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,
Αργοναυτών και Φιλελλήνων, 38221 Βόλος
email: akar@uth.gr

Στο παρόν τεύχος γίνεται μία αξιολογη προσπάθεια ανάδειξης του ιδιαίτερα σημαντικού ρόλου της επιστήμης της Νευροψυχολογίας στην κατανόηση της εγκεφαλικής λειτουργίας και της επίδρασής της σε διάφορες εκφάνσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι ο ρόλος της συγκεκριμένης επιστήμης είναι τριμερής και αφορά τρεις, θα λέγαμε, βασικούς πυλώνες: α) την αξιολόγηση - διάγνωση β) την παρέμβαση, θεραπεία και αποκατάσταση και γ) την έρευνα. Ειδικότερα, σε επίπεδο αξιολόγησης, η Νευροψυχολογία διαθέτει έγκυρα και ακριβή εργαλεία και δοκιμασίες όπως για παράδειγμα η κλίμακα *Luria-Nebraska*, η κλίμακα *WISC*, η κλίμακα *WAIS κ.α.*, οι οποίες παρουσιάζουν εξαιρετικά μεγάλη ποικιλία ως προς τη μορφή, το περιεχόμενο και το εύρος των λειτουργιών που αξιολογούν και η χορήγησή τους οδηγεί σε στιβαρή και σε βάθος διάγνωση. Αναφορικά με την προσφορά της Νευροψυχολογίας σε επίπεδο αποκατάστασης, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι αυτή είναι ιδιαίτερα μεγάλη, καθώς μέσω αυτής δίνεται η δυνατότητα σχεδιασμού και εφαρμογής ειδικών εξατομικευμένων προγραμμάτων τόσο σε επίπεδο πρώιμης παρέμβασης αλλά και σε επίπεδο έγκαιρης αποκατάστασης ενός ευρέος φάσματος διαταραχών που αφορούν διάφορες ηλικιακά πληθυσμιακές ομάδες, όπως παιδιά, έφηβοι και ενήλικες. Παράλληλα, άκρως σημαντική κρίνεται η συνεισφορά της Νευροψυχολογίας στο χώρο της Έρευνας, πειραματικής και κλινικής, παρέχοντας δεδομένα που προκύπτουν από την εις βάθος ανάλυση και μελέτη των δομών και των λειτουργιών του εγκεφάλου, ενός τόσο σύνθετου και πολύπλοκου οργάνου που καθορίζει τη συμπεριφορά του ανθρώπου.

Η μυστηριώδης δομή του ανθρώπινου εγκεφάλου καθιστά επιτακτική την ανάγκη για συνεχή προσπάθεια έρευνας και μελέτης και επιτείνει τη σπουδαιότητα της επιστήμης της Νευροψυχολογίας και τη συμβολή της στην κατανόηση ενός άλλου μεγάλου μυστηρίου: το μυστήριο που λέγεται Άνθρωπος. Ερωτήματα που αφορούν στην περίπλοκη φύση του πιο μυστηρίου οργάνου του ανθρώπινου σώματος, στα μυστικά που υπάρχουν στις νευρωνικές επικοινωνίες και σε επίπεδο νευροχημείας και δράσης των νευρώνων, στα ζητήματα που αφορούν στην αιτιοπαθογένεια των υποκείμενων εγκεφαλικών μηχανισμών για την εκδήλωση μιας διαταραχής, απορίες που σχετίζονται με την πλαστικότητα και την ωρίμανση παραμένουν άλυτα, κάνοντας τη Νευροψυχολογία μία επιστήμη αιώνια που συνεχώς θα εξελίσσεται και θα κεντρίζει το επιστημονικό ενδιαφέρον. Βέβαια, ιδιαίτερα σημαντικός κρίνεται ο υποστηρικτικός ρόλος της τεχνολογίας στη διερεύνηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, του εγκεφάλου και των λειτουργιών του.

Αναλυτικότερα, στην αποσαφήνιση της εμπλοκής - ενεργοποίησης του εγκεφάλου στην εκτέλεση διάφορων λειτουργιών αξιόσημαντο ρόλο παίζουν οι δοκιμασίες νευροψυχολογικής αξιολόγησης, από τις πιο παραδοσιακές ψυχομετρικές όσο και τις πιο σύγχρονες μη επεμβατικές νευροαπεικονιστικές και ηλεκτροφυσιολογικές τεχνικές όπως η Λειτουργική Μαγνητική τομογραφία και τα Γνωστικά Προκλητά Δυναμικά. Οι τεχνικές αυτές, όπως

άλλωστε διαφαίνεται και σε εργασία του παρόντος αφιερώματος, είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές τους τόσο σε επίπεδο διάγνωσης όσο και σε επίπεδο αξιολόγησης των προγραμμάτων παρέμβασης-αποκατάστασης, καθώς , παρέχουν αξιόπιστα και έγκυρα ευρήματα προς απάντηση ερωτημάτων που τίθενται στο πεδίο της νευροψυχολογίας.

Η εργασία του Φ. Βλάχου προσφέρει σημαντικά δεδομένα μελετών της τελευταίας δεκαπενταετίας από τον διεθνή επιστημονικό χώρο, στις οποίες έχουν εφαρμοσθεί νευροαπεικονιστικές τεχνικές. Στην εργασία αυτή αναλύονται σύγχρονα και πολύ ενδιαφέροντα ερευνητικά δεδομένα αναφορικά με την ευεργετική επίδραση και λειτουργία της γραφής με το χέρι στην ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας. Η σχέση της γραφής με την ανάγνωση συχνά θεωρείται αμφίδρομη, δεν έχει πλήρως διευκρινιστεί (Kim et al., 2018). Παράλληλα, η γραφή με το χέρι στα νήπια ενεργοποιεί τα αναγνωστικά συστήματα του εγκεφάλου τους περισσότερο από τις άλλες αισθησιοκινητικές τεχνικές (James & Engelhardt, 2012). Για τους λόγους αυτούς, η εργασία συμβάλει τα μέγιστα στην κατανόηση ενός τόσο περίπλοκου και ιδιαίτερα σημαντικού αντικειμένου, προσφέροντας δεδομένα υψηλού επιστημονικού ενδιαφέροντος με πολλές προεκτάσεις όχι μόνο για το χώρο των Νευροεπιστημών αλλά και της Εκπαίδευσης τόσο της Γενικής όσο και της Ειδικής. Παράλληλα, η συγκεκριμένη εργασία θέτει σημαντικούς προβληματισμούς αναφορικά με τις πιθανές συνέπειες της αντικατάστασης της γραφής με το χέρι με άλλους τρόπους γραφής, ως αποτέλεσμα της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας, στην ικανότητα ανάγνωσης και γραφής των παιδιών στις επόμενες γενιές, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη για διεξαγωγή εκτενούς έρευνας και περαιτέρω διερεύνησης της τόσο πολυσύνθετης δεξιότητας.

Μία αξιόλογη ερευνητική προσπάθεια παρουσιάζεται στην εργασία των Χ. Ζουραράκη, Π. Καραμαούνα, Λ. Καραγιαννοπούλου και Σ. Γιακουμάκη, η οποία εντάσσεται στο χώρο της Κλινικής Ψυχολογίας και Νευροψυχολογίας και εστιάζει σε θέματα που αφορούν την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα. Η συγκεκριμένη μελέτη αναλύει σε βάθος ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά και την επίδραση αυτών στις γνωστικές λειτουργίες και στη σχιζοφρένεια. Ερευνητικά δεδομένα επιβεβαιώνουν ότι τα χαρακτηριστικά που αφορούν το χαρακτήρα και την ιδιοσυγκρασία του ατόμου σχετίζονται με γνωστικές διεργασίες (Smith et al., 2008· Hori et al., 2012). Πρόκειται για μία έρευνα υψηλών προδιαγραφών τόσο ως προς τη μεθοδολογία της όσο και ως προς τα αποτελέσματά της. Επιπλέον, η ιδιαίτερα πρωτότυπη αυτή έρευνα προσφέρει θα λέγαμε νέα δεδομένα και μια νέα οπτική τόσο στην κατανόηση της τόσο σύνθετης ως προς την αιτιοπαθογένεια και συμπτωματολογία της διαταραχής, ενώ παράλληλα, συμβάλει σημαντικά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση ψυχοεκπαιδευτικών προγραμμάτων παρέμβασης, που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της.

Ένα άκρως ενδιαφέρον επιστημονικά θέμα αναλύεται στην εργασία της Κ. Μανιαδάκη, με εκτενείς αναφορές αναφορικά με τη Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ). Η ΔΕΠ-Υ χαρακτηρίζεται από τρία βασικά είδη συμπτωμάτων: δυσκολίες στη συγκέντρωση και παρατεταμένη διατήρησης της προσοχής όταν απαιτείται πνευματική προσπάθεια (*απροσεξία*), αυξημένη κινητική δραστηριότητα ακόμη και όταν οι περιστάσεις δεν το επιτρέπουν (*υπερκινητικότητα*) και ελλειμματική ικανότητα αυτορρύθμισης της συμπεριφοράς και αναστολής των ακατάλληλων αυθόρμητων αντιδράσεων (*παρορμητικότητα*) (Μανιαδάκη, 2012).

Παράλληλα, τα άτομα με ΔΕΠ-Υ συχνά αντιμετωπίζουν και δευτερογενή προβλήματα, όπως χαμηλή αυτοεκτίμηση, σχολική αποτυχία, δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις και προβλήματα συμπεριφοράς. Η εργασία παρέχει αξιόλογα ερευνητικά δεδομένα που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη νευροαναπτυξιακή διαταραχή, αναλύοντας σε βάθος τόσο τους αιτιολογικούς παράγοντες που είναι υπεύθυνοι για την εκδήλωση της όσο και τη συμπτωματολογία της συγκεκριμένης διαταραχής. μέσω του βιοψυχοκοινωνικού μοντέλου (Singh, 2008). Μάλιστα, η προσέγγιση αυτή, η οποία γίνεται αναφορικά με την αιτιοπαθογένεια της ΔΕΠ-Υ και ειδικότερα με την ευθύνη, εμπλοκή και αλληλεπίδραση μεταξύ βιολογικών και περιβαλλοντικών παραγόντων

για την εμφάνισή της, ανοίγει ένα νέο ορίζοντα τόσο στην κατανόηση της όχι μόνο σε επίπεδο αξιολόγησης αλλά και σε επίπεδο παρέμβασης. Τέλος, οι εκτενείς αναφορές σε επίπεδο πρώιμης παρέμβασης τόσο από το διεθνή χώρο αλλά κυρίως του προγράμματος που εφαρμόζεται στη χώρα μας επιτείνει σαφώς την ανάγκη πολυεπίπεδης και διεπιστημονικής προσέγγισης αλλά παράλληλα δείχνει τη δυνατότητα εφαρμογής αποτελεσματικών πρακτικών σε επίπεδο πρώιμης παρέμβασης και στην Ελλάδα.

Αναφορικά με την εργασία των K. C. Daoultzis, S. A. Bögemann, Y. Onuki, M. Meeter & Y. Van Der Werf αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται για ένα ερευνητικό εγχείρημα ιδιαίτερου σχεδιασμού και μεθοδολογίας. Βασικός σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης ήταν η διερεύνηση ειδικών μορφών βιωμάτων και οι συναισθηματικές αλλαγές που εκφράζουν οι συμμετέχοντες. Οι εξωσωμάτιες εμπειρίες αναφέρονται στην εμπειρία του ατόμου να αναγνωρίζει το σώμα του από μια τοποθεσία έξω από το φυσικό του σώμα (Ehrsson, 2007). Για αυτήν την εργασία είναι σημαντικό το να διερευνηθεί με ιδιαίτερη τεχνολογική προσέγγιση σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας η εμπλοκή – συμμετοχή και ανταπόκριση των αμυγδαλοειδών πυρήνων, δομές οι οποίες εμπλέκονται και ευθύνονται για τη συναισθηματική μας οργάνωση. Τελειώνοντας, θα ήθελα να προτείνω στους συγγραφείς για τις μελλοντικές τους έρευνες να λάβουν υπόψη την ύπαρξη αληθινών εξωσωμάτιων εμπειριών, οι οποίες θα δώσουν ιδιαίτερο νόημα στην κατανόηση αυτού του φαινομένου.

Βιβλιογραφία

- Ehrsson, H. H. (2007). The experimental induction of out-of-body experiences. *Science* (New York, N.Y.), 317(5841), 1048. <https://doi.org/10.1126/science.1142175>
- Hori, H., Teraishi, T., Sasayama, D., Matsuo, J., Kawamoto, Y., Kinoshita, Y., & Kunugi, H. (2012). Relationships between season of birth, schizotypy, temperament, character and neurocognition in a non-clinical population. *Psychiatry Research*, 195(1-2), 69-75. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2011.07.028>
- James, K., & Engelhardt, L. (2012). The effects of handwriting experience on functional brain development in pre-literate children. *Trends in Neuroscience and Education*, 1, 32-42. <https://doi.org/10.1016/j.tine.2012.08.001>
- Kim, Y-S. G., Petscher, Y., Wanzek, J., & Al Otaibaet, S. (2018). Relations between reading and writing: a longitudinal examination from grades 3 to 6. *Reading & Writing*, 31, 1591-1618. <https://doi.org/10.1007/s11145-018-9855-4>
- Singh, I. (2008). Beyond polemics: Science and ethics of ADHD. *Nature Reviews*, 9, 957-964. <https://doi.org/10.1038/nrn2514>
- Smith, M.J., Cloninger, C.R., Harms, M.P. & Csernansky, J.G. (2008). Temperament and character as schizophrenia-related endophenotypes in non-psychotic siblings. *Schizophrenia Research*, 104(1-3), 198-205. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2008.06.025>
- Μανιαδάκη, Κ. (2012). Τα βασικά χαρακτηριστικά της ΔΕΠ-Υ στην πορεία της ανάπτυξης. Στο: Ε. Κάκουρος & Κ. Μανιαδάκη (Επιμ.), *Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητα. Θεωρητικές προσεγγίσεις και θεραπευτική αντιμετώπιση* (σσ. 19-56). Gutenberg.